

Budapest

VIII., József-körut 29.

KITARTÁS

KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ EGYESÜLET HETILAPJA.

MEGJELENIK MINDEN VASARNAP.

Előfizetési díj
 helyben és vidéken postaküldéssel 12 korona
 Az előfizetők baleset által, halál, állandó és
 részleges munkakeptelenség esetére a Nemzeti
 Baleset Biztosító Részvénytársaságnál 2000 korona
 értékű balesetbiztosítást kapnak.

A »Kitartás« című jótékonyági
 egyesület alapszabályait a nagym.
 magyar királyi Belügyminiszterium
 49.452.902. szám alatt jóváhagyta

Az egyesület igazgatósága:

Elnök: *benedekfalvi Dr. Luby Gyula* máv. titkár és ügyész.
 Igazgatók: *Kubik Béla* orsz. képviselő, *Szigeti Barthos Andor* m. k. keres-
 kedelemügyi titkár, *Fabián Lajos* mérnök, *Horváth István* mozdony-főszereelő
Vécsey Frigyes máv. altiszt, *Sándor Márkus* máv. főkalauz.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények kivonata.

Az alapszabályokban meghatározott feltételek mellett az egye-
 sületi tagok a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag 60 éves koráig 4000 korona erejéig van baleset
 ellen biztosítva, még pedig:

a) Baleset folytan bekövetkező halál esetén 2000 korona erejéig,
 b) baleset folytan beállott teljes vagy részleges munkakeptelenség
 esetén a tag 2000 korona arányában egy meghatározott százalék
 szerinti összeg erejéig.

2. A második évtől kezdve a tag nevének vagy kedvezménye-
 zettjének fokozatosan 2000 koronáig emelkedő halálbiztosítási segély fizet-
 tetik ki. Maga a tag, nevének elhalálódása esetén, fokozatosan 500 koroná-
 ra emelkedő segélyben részesül.

3. 15 évi tagság után a tag 1000 koronáig terjedhető előleget kap
 még életében, mely a halálbiztosítási segélybe annak idején betudatik.

4. Minden tag a belépéstől kezdve úgy peres, mint perenkívüli
 ügyekben az egyesület ügyészsége által díjtalanul képviseltetik.

5. Az egyesület »Kitartás« című hetilapja minden tagnak már
 a belépéstől kezdve díjtalanul megküldetik.

Mindeme kedvezmények fejében az ezentúl belépő új tagok, ha
 belépésük alkalmával 30-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan
 havi 3 koronát, ha belépésük alkalmával 38-ik életévüket még be nem
 töltötték, állandóan havi 3 korona 40 fillért, és ha 44-ik életévüket
 még be nem töltötték állandóan havi 4 koronát fizetnek tagsági
 díj címén

Beiratási díj egyszer s mindenkorra 2 korona.

Aki 44 éves elmúlt, az tagnak többé fel nem vétetik.

Az egyesület minden egyes tagja 60 éves koráig állandóan biztosítva van baleset ellen.

Minden baleset megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt, okvetlenül bejelentendő.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek.

Lapunk 3 számában kimutatott segélyösszeg ... .. 42.650 korona.

Ujabb segély.

2309. Makovits Károly, lakatos, Murány, a tag halála után ... .. 1000 korona.

Balesetsegélyek.

Lapunk 3. számában kimutatott segélyösszeg ... .. 16 678 korona 66 fillér.

A tüdővészről.

Irta: Müller Kálmán dr.

»Hivatalos statisztika szerint tehát Magyarországon évente valamivel több mint 70 000 ember hal meg tüdővészből« és »oda kell következtetnünk, hogy Magyarország lakosai között 4—500.000 tüdővésztes beteg van«.

Rákosi Jenő pedig azt mondja, hogy 30 millió magyar kell ide!

Kétségbe kellene esnünk azon az óriási ellentétben, a mely az idézett számok között főáll, ha le kellene mondanunk arról, hogy emberi tudással és akarással a sorsnak ezt a csapását enyhítsük és arra volnánk kárhóztatva, hogy ölbevetett kézzel kellene nézünk népünk és jövőnk pusztulását, ha összefont karokkal kellene tünnünk, hogy magyar népünk java idő előtt a sirba tolakodik. Mert elvégre, a mint az evolúciónak és involúciónak kivétel nem ismerő törvénye az egyes emberre és egész nemzetekre egyaránt érvényes, épp oly tagadhatatlan az is, hogy a mint az egyes ember egészsége és élethossza az ő élete higiéniai viszonyaival kapcsolatos, úgy népek és nemzetek szaporodása, egészsége, ellentálló képessége és ezzel együtt jövője is elsősorban azoktól a kedvező vagy kedvezőtlen, de mindenesetre döntő viszonyoktól függ, a melyeket számukra egy czéltudatos, a tudomány minden rendelkezésre bocsátott eszközével haladó, vagy pedig ellenkező esetben egy elmaradott, elhanyagolt szociális higiénia teremt.

Szerencsénkre az utolsó évtizedek meglepő haladása bebizonyította, hogy ezzel az elhatalmasodott bajjal szemben kétségbe esni nincs okunk, hogy a tüdővésztes megbetegedéseknek és haláleseteknek számát jelentékenyen csökkenteni, szóval az emberiségnek, a társadalomnak ezzel a nagy ellenségével megküzdeni képesek vagyunk.

Az a nagy nemzetközi küzdelem, a mely a tüdővész ellen a föld kerekén a czéltől indult meg, hogy annak hasznából minden nemzet, minden ország kivehesse a maga jogos részét, Brouardelnek azon a mondásán, mint alaptételen indult meg és folyik tovább, hogy a gümőkór elkerülhető és gyógyítható. Igaz, hogy nem úgy, mint más beteg-

ség, orvossággal, de az utolsó éveknek tapasztalata szerint kétségtelen, hogy széles alapon, előrelátó okos beosztással szervezett olyan küzdelemmel, a melyben államnak és társadalomnak karöltve egyaránt részt kell venni, bírunk vele. Csak olyan nagy, nehéz és kitartó munkának az árán azonban, a melynek áldása nem a mi magunk, hanem csak az utánunk következő nemzedékek kedvező megbetegedési és halálozási számarányában fog gyümölcsözni.

Az egész küzdelem tervszerűsége megköveteli, hogy a védelmet a csecsemőknél kezdjük. Nem egészséges anya ne maga szoptassa csecsemőjét. A hol szükséges, a szegény népnek föltétlen megbízható tejet kell rendelkezésre bocsájtanunk, hogy a fertőzés veszélyét ezen az uton távol tartsuk. Ha pedig a gyermek már olyannak született, hogy a gümőkórra hajlamossága egy vagy más jelenségében nyilvánul, nem engedhetjük, hogy a baj nőjön. Nem szabad beérnünk egy látszólagos jóindulatu, de mégsem eredményes segítséggel. Ki kell ragadni az ilyen gyermekeket a nekik és állapotuknak meg nem felelő körből és környezetből, ennek egészségtelen viszonyaiból és létesíteni kell az ilyen gyermekek számára, — külföldi, igazán megható példák mintájára, — olyan helyen, a mely higiénice az ő bajuknak leginkább megfelel, például: a tengerparton, Balaton vidékén, minél több népsanatoriumot, a hol azonban nem szabad beérnünk egy lássék-tessék eredménnyel, a mely nem megbízható, nem tartós, hanem ott kell tartani addig, a míg mai orvosi fölfogásunk egészségét biztosnak tartja.

Az iskola-higiénét elsősorban a tüdővész elleni védekezés szempontjából kell berendeznünk és művelnünk. Az iskolahelyiségek helyes szellőzése és fűtése, tulzsufaltság elkerülése, padlónak tisztántartása és pormentesítése stb. stb., olyan föladatak, a melyeket nemcsak egyes, — bemutatásra szánt — iskolákban, hanem lassan-lassan rendszeresen, az egész ország valamennyi iskolájában keresztül kell vinni.

A legfontosabb és legnehezebb kérdéseket ezen a téren a beteg gyerekek elkülönítése fogja képezni az egészségesektől és az összes iskolás gyerekek védelme esetleg már beteg tanítók irányában.

A felnőttekre áttérve, az a föladat, a mely már

a csecsemők és gyermekeknél is óriásinak tűnik föl, egyenesen lesújtó. Majdnem fatalisztikus lemondásra bírja azt, a ki könnyebb szerrel és rövid végről szokott eredményeket várni. Tényleg majdnem leküzdhetetlennek látszik ez a föladat, ha valóság szerint kimondjuk, hogy a tüdővész ellen való védekezésnek kérdése egy és ugyanaz a nép jólétének kérdésével.

Abból indulva ki, hogy az alkoholizmus az ellentálló képességet csökkenti, a szervezetet fertőzéssel szemben fogékonyabbá teszi és ennél fogva a tüdővészre is inkább hajlamosítja, mindenekelött is az alkoholizmus ellen kellene széles alapon küzdenünk, de mindenesetre gyakorlatibb, okosabb, tehát több eredményt ígérő eszközökkel, mint a hogy az alkoholelles mozgalmat mai barokk formában látjuk.

Ezzel karöltve kellene népünk helyesebb, megfelelőbb táplálkozásának fejlődnie. Itt első helyen ismét csak az egészséges tej kérdésével találjuk magunkat szemben, a mely az ország tehénállományának állandó és megbízható ellenőrzését teszi szükségessé. Jól tudjuk, hogy a helyes táplálkozást még a legszerényebb mértékben sem lehet ország-szerre mindenki számára biztosítani. Mégis mint legközelebb elérhető módot és célt, különösen jól berendezett és helyesen vezetett népkonyháknak minél nagyobb számban szaporítását, minden erőnk-ből való támogatását minden emberbarátnak a szívére kötjük. A második épp oly fontos és épp oly nehezen megoldható kérdés: a tiszta, egészséges lakás; mert a megoldás természetszerű határa csak addig terjedhet, a hol egyesek magánviszonyaiba kellene beavatkoznunk. De igenis jelentékenyen segíthetünk a tagadhatatlanul fönnálló nagy bajokon már az által, hogy az ez irányban érdekelt tényezőknek anyagi támogatásával gondoskodunk mindenekelött is a nagy városok periferiáján egészséges és olcsó munkáslakásokról; másrészt pedig kell, hogy gyökeres intézkedések történjenek a gazdasági családok és a mezei munkásoknak akárhány helyen nemcsak hogy egészségellenes, de még a legkezdetlegesebb emberi méltósággal sem összeférő lakásvizonyainak javítására.

Iparkodásunknak egy nagy részét az ipar-egészségügy terén kell majd kifejtenünk, a hol mindenekelött is a műhelyeknek és gyári helyiségeknek hygienéjét minden mellétekintetek kihagyásával szigoruan kell keresztül vinnünk. Gondoskodni kell ezekben a helyiség kellő ürfogatáról, szellőzéséről, tisztántartásáról, az iparággal járó káros hatányok lehető elkerüléséről stb. A mi pedig magukat a munkásokat illeti, megállapítandó lesz, hogy a tüdővészre hajlamos egyéneket saját érdekükben milyen iparágaktól és a gyári munkának milyen részétől kell a priori eltiltani és viszont külön intézkedés lesz szükséges arra, hogy esetleg már nem egészen egészséges munkásokat különösen olyan iparágakban, a hol a foglalkozásnak és munkának a módja a fertőzést könnyíti és elősegíti, külön csoportosítsuk és elkülönítsük a többieknek, egészséges munkástársaiknak érdekében.

Ha pedig e nagyarányu mozgalomnak és minden ezen nagyméretű intézkedéseknek dacára is a fertőzésnek, a betegségnek első jelei egyeseknél mégis mutatkoznak, akkor a mi közbenjárásunk a még főnjáró, betegeskedő, gyengélkedő embertársainkon elsősorban oly módon van hivatva segíteni, hogy

különösen városokban a tüdőbetegeket a közös, nyilvános rendelkezésekből kihalassuk és számukra az orvosi vizsgálatnak és orvosi ellátásnak mai viszonyaink szerint mindenben megfelelő külön nyilvános rendelkezéseket rendezzünk be olyan intézetek alakjában, a milyenekre a külföldön nem egy buzdító példánk van már. Ezen intézetek a már így kikezdett szegény embernek nemcsak tüdőbeli állapotával, de egész egészségügyi és ezzel együtt munkakereső és családföntartási, tehát társadalmi viszonyaival is foglalkozva, az illetőnek és családjának sorsát ugyszólván gondoskodásuk tárgyává teszik. Nemcsak tejjel látják el őt magát, nemcsak ingyen gyógyszer adnak neki, de addig, a míg bírja, könnyebb munkáról, könnyebb foglalkozásokról gondoskodnak az ő számára, ha pedig munkaképtelenné lesz, akkor a kényszer-munkaszünet idejére még családjának anyagi gondjaival is törődnek, ügyelnek végül még arra is, hogy ha ismét bírja a munkát, eddigi foglalkozása pedig egészségi állapotával össze nem fér, hogy ennek megfelelőbb, ezzel megegyező, tehát egészségét nem veszélyeztető munkához jutva, új önbizalomra kapva, ismét családjának élhessen.

Sikertelenség esetén pedig, ha az emberi igyekvés véges volta a megindult kórságot elfojtani nem tudja, akkor a betegség előhaladtával nagyon lelkiismeretesen kell a tényleg már betegeknek elhelyezéséről és további ellátásáról gondoskodni. Mindazoknak a betegeknek, a kik a betegségnek még csak abban a szakában vannak, a melyre eddigi tapasztalataink és Brouardelnek kimondása szerint azt kell mondanunk, hogy még gyógyítható, tulajdonképpen hozzáférhetővé kellene tenni az ugynevezett népsanatoriumokban a sanatoriumi kezelésnek nagy áldását. És ha ime ebből az tűnik ki, hogy a sanatoriumi kezelés az egész kérdésnek csak egy részét képezi, egy országban pedig az egész kérdés egy részéből is még csak mintegy mutatóba egy ilyen intézet, egy sanatorium épült, akkor az igazán csak csepp a tengerben.

Mint hogy pedig még előrehaladott és gazdag államokban sem lesz soha annyi sanatorium, mint a hányra szükség volna, ennél fogva az ilyen betegeknek az ő állapotuknak megfelelően rendszeresített kórházi kezeléséről is kellőképpen gondoskodnunk kell.

Nehogy a jómódu, fizetőképes segélykeresőket — mint eddig, — külföldre kelljen utalni, s hogy az egészségük helyreállítására szánt, néha igen jelentékeny összegeket az országból kivinni legyenek kénytelenek; közzgazdasági szempontból helyén való volna egyuttal gondoskodni olyan sanatóriumokról, a hol az ilyen betegek is megfelelő elhelyezésre találhatnának.

Csonka a sanatoriumi kezelés, ha biztosítva nincs ennek természetszerű folytatása azzal, hogy ugynevezett üdülőházakban tartózkodhassanak a gyógyult betegek üdülésük szakában mindaddig, a míg állapotuk objektív tünetei szerint, épp úgy, mint erőbeli állapotuknál fogva hivatásukhoz ismét visszatérhetnek. Végül pedig, ha a betegre ki kell mondanunk végzetét, hogy állapotának előrehaladt stádiuma őt a gyógyíthatatlanok közé sorolja, akkor elhelyezéséről külön kell majd gondoskodni, még pedig úgy, hogy vagy külön kórházakban vagy kórház területén külön épületben, a többi betegektől teljesen elkülönítve úgy helyezzessék el, hogy az ő

baja szomszédjának betegségét ne öregbitse, hogy a betegek egymás kölcsönös kárára ne legyenek.

Lehetetlen, hogy legyen ember, a ki át nem érezné azt, hogy ezzel a kérdéssel, a mit az arra hivatottak riadója az utóbbi években világkérdéssé tudott ébreszteni, általában humanitárius, nemzetgazdasági, nekünk magyaroknak pedig nemzetiségi szempontból foglalkozni kötelességünk. Nem lehet kérdéses, hogy ez kinek legyen kötelessége, mert nyilvánvaló, hogy az általános egymáshoz tartozásnak s az egymásra utaltságnak tudatával ehhez kell, hogy mindenki a maga hatásköre, a maga módja és tehetsége szerint hozzájáruljon. Mert ezen a téren az állami mindenhatóság nem elég. Ott, a hol majd a munkafelosztás kerül szóba, ott fogjuk megállapíthatni, hogy mi elsősorban a kormányhatóságoknak, úgy az egészségügyi közigazgatásnak, mint a közoktatásügyi és a földmívelésügyi kormányzatnak a feladata és mi, — ami legelől áll, — a pénzügyminiszternek a feladata e nagy nemzeti kérdéssel szemben. Ugyanott fogjuk megállapíthatni, hogy mi az egyéb hatóságoknak a feladata és mi tennivaló van a társadalom egészére és ennek egyeseire, le annak legszerényebb tagjaig, a határszéli falu viskójában szerénykedő néptanítóig. Csakis ilyen összefo ödző munkával állhatjuk meg helyünket ebben a küzdelemben, a melyben nem szabad ismerni a lehetetlent, ha élni akarunk, ha azt akarjuk, hogy a népek családjában külön nemzeti individuum maradjunk.

Bizony mondom, hogy ennek az országnak a politikai jövőjét kizárólag politikai téren sem kellően előkészíteni, sem biztosítani nem lehet. Ha a nép szükséges fizikai ellenálló képességének biztosításával nem iparkodunk minden módon elérni azt, hogy a kellő időben meg legyen az a 30 millió magyar, akkor hiába kérjük, hogy: Isten áldd meg a magyart. Nem fogja megáldani.

A denevér.

— Rajz az állatvilágból. —

A napnak utolsó sugarai is eltűntek már. A homály folyton s oly gyorsan növekedik, hogy a tárgyak körvonalait is alig lehet megkülönböztetni.

Csönd terül el a vidéken, csak az esti rovarok zümmögése s a szellő szárnyán hozzánk jövő harangszó hallatszik a közel levő falvakból.

Csillag, csillag után gyul ki az égen. Amott az esti csillag, itt a fiastyuk, a gönczöl-szekere, amott egy másik, mindig több és több, melyek mint régi ismerősök néznek le reánk.

Ugy elnézzük, úgy elnézzük ezen ragyogó világokat, oly különös gondolatok kelnek bennünk; szeretnénk szemünkkel behatolni azok fényes körébe, szeretnénk bepillantani azok titkos belsejébe.

Ezen elmélyedés közepette valami fekete alak rohan el szemünk előtt, utána egy másik, ismét másik. Meglepetve fordulunk az eltűnés irányába, de hasztalan, semmit sem láttunk.

— Mik lehetnek ezek? Oly gyorsan tűnnek és jönnek, mint a szellem-árnyak. Ujra egy suhan el előttünk, de most egy kis szárnycsattogás is hallatszott. Valami repülő lehetett tehát, szárnynyal bíró állat, s ez nem más, mint a denevér.

Valóban, különös egy állat a denevér. A madarak közé sorolhatnók, ha tekintetbe vesszük szár-

nyait, viszont az emlősök közé kell számitani, mivel eleven szül és kicsinyeit emlőin táplálja.

A monda szerint egykor a négylábuak és a madarak heves és hosszan tartó harcot vívtak egymás ellen. Folyt a harc; ömlött a piros vér, mindenki megtette a maga kötelességét, s hol az egyik félnek, hol meg a másiknak kedvezett a szerencse.

A denevér kettős mivoltát felakarván használni, ha a négylábuak győztek, négy labon mászkált közöttük, ha pedig a madarak győztek, közöttük röpködött a légben.

Egy ideig csak sikerült taktikája, de végre is napfényre jött turpissága. Ekkor mind a négylábuak, mind a madarak elűzték körükből, a miért kénytelen ezen időtől fogva egvedül, s hozzá még az éjsötétében röpködni, hogy fel ne ismerjek.

Este, ha homály borul a tájra, felébred nyomorult vaczkában. kiröpül. Egész nap aludt; ott függött rokonaival, testvéreivel együtt sorban, vagy esomóban rejtett lakásuk mennyezetén fejfel lefelé, s midőn künn a világban a nappal zaja elcsendesül ébred föl álmából, s mint kísértet suhan a légben keresve táplálékát.

Különös előítéletből, az ember irtózik tőle, pedig eszeágában sincs, valakiben kárt tenni. Igaz, hogy ha az est homályában künn járunk, a más-különben oly félénk állat egészen közelünkbe merészkedik, s mi haragszunk, hogy ily tolakodó és vakmerő. Félünk tőle, hogy arcunkba repül, hogy hajunkba kapaszkodik; pedig legkisebb rossz szándékkal sincs irányunkban, mivel azért jön közelünkbe, hogy a netalán ott levő rovarot elfogja.

Kigyót, békát kiáltunk reá, ha néha, mikor rossz az idő, s nem képes a szabadban táplálékot keresni, éhségtől kényszerítve, bemegy éleskamránkba, s néhány falatot leharap a szalonnából. Pedig ezért kár annyira haragudni reá, mert azt a csekély kárt, ha annak lehet nevezni, busásan jóvá teszi az által, hogy míg mi édesdeden alszunk a puha ágyban, addig ő üzi, hajtja és elfogja az éjjel szállongó kártékony rovarok ezreit, melyek ha megmaradnának, tennének csak valóságos kárt és pusztítást.

S mit nyer ezért jutalmul? Azt, hogy ha egyet elfognak, kifeszített szárnyakkal könyörtelenül a kapura szegezik, csupa babonából, s a nyomorult állat ott haldoklik, ott vonaglik, míg az éhség, szomjúság és kín meg nem ölik. Daczára, hogy annyit jót tesz, folyton üldözik és kinozzák. Rajta valóban bebizonyul a közmondás: »Jóért jót ne várj.«

A denevér a telet átaluszsza. Bebujik nyomorúságos vaczkába, egy falrepedésbe, odvas fába, kéménybe, hol lábaival megkapaszkodván, többi társaival együtt, fejfel lefelé lóg. A tél vihara megmegrázza szálló-helyöket, de ők csak alusznak, nem zavarja meg téli álmukat semmi.

Tavaszzal, mikor a lég megenyhült, belopózik egy fényes napsugár, betéved egy langy szellő téli lakásukba és elbeszéli, hogy künn már verőfényes napok vannak, hogy a patakról eltűnt a jégpáncél, hogy a virágok már kidugták fejecskéjüket a földből, kinyitják álomfáradt szemüket s nagyokat nyujtózna; de azért nem hagyják el a csábító beszédre lakásukat, hisz ők nem a világosság gyermekei, nekik nem szabad nappal megjelenni, hanem — bármily türelmetlenül is — bevárják az alkonyt, s

ekkor szép csendesen elhagyják buvhelyöket s kiröpülnek az enyhe esti légbé.

Mily jól esik a hosszú téli fogság után az enyhébb levegőben röpködni! Majd felszállnak a magasba, majd egész földig leereszkesznek, s közbe-közbe egy eléjük vetődő rovarra üldözve elfognak. A rokonok, pajtások találkoznak, s bizonyos czin-czogásszerű hanggal üdvözlik és csupa játékból, csupa örömből üzik, hajtják egymást, s csak a hajnal közeledése figyelmezteti őket arra, hogy vissza kell vonulni lakhelyökre.

Mindjárt a tavasz ébredése után, az első melegebb éjeken elkezdődik a denevérek szerelmi időszaka is. A him sivitva repül a kedves után, megkerüli őt, követi a magasba, utána száll a földig, folyton követi a menekülőt, mely ingerkedve igyekszik előle szabadulni. Ezek aztán vidám éjek ott künn a szabad levegőben, játszva, vadászva, a szerelem édes mámorával eltelve, kora esti szürkülettől egész hajnalhasadtig.

De ezen vig élet csak néhány éjen át tart, mely után ismét a régi, elkülönözt életmód áll be. A denevér-népnél a nőnek jutott a legnehezebb sors osztályrészlül; mert ha a szerelem mámorára elröpült, ha a bokrok és fák fölötti játszó vadászat elmúlt az új házások elválnak, s a him újra kezdi gondnélküli legény-életét, a nő pedig fölkeresi társnőit és távol a férfaktól, csendes visszavonultságban él jövendő anyai hivatásának.

A természet mostohául bánik a nődenevérről; mert míg más fajok asszonyai fészket, puha ágyacs-kát készítenek a jövendő házi áldás számára, addig a nő-denevér a fészkek csinálására nem is gondol. De hát hová is rakná? A nedves falhasadékba, a korhadt fatörzsbe, vagy a füstös kéménybe, hol ő nappal meghuzza magát? Nem, ez mégis csak nyomorúságos bölcső volna még a legigénytelenebb denevérfiúcskának is! Azért az anya inkább keblére veszi mindjárt születése után, hol a kicsiny megkapaszkodik és táplálékot sziva, függve marad, míg egészen ki nem fejlődik s mint önálló csapongó a napvilágba röpülhet.

Hiven és gondosan hordja keblén kicsi terhét a denevér-anya, éjjel-nappal az oduban védi és melegezi őt, éjjel magával viszi a szabad légre, hol nézheti népének vadászati ügyességét és a rövid nyári életből annyit enged élvezni neki, a mennyit maga is élvezhet. Hetekig tart a szorgos ápolás; az elkényeztetett gyermekek nagyon is jól érzik magukat a szellős, ringó bölcsőben, az édes anya keblén s nem igen törekednek attól egyhamar megválni.

A him denevér épen nem törődik a családi gondokkal. Mit bánja ő, bármennyi vesződsége van is a nőnek a gyermekneveléssel, a terhen a legkisebbet sem enyhíti. A gyermekszoba küszöbét soha sem lépi át, neki fogalma sincs arról, mennyi bajuk van ilyenkor az anyáknak, mennyit kell fáradniok a táplálás és nevelés nehéz munkájában, hogyan kell védeni és őrizni a gyámoltalan apróságot; ez mind nem érdekli őket, a legkisebb gondjuk is nagyobb ennél.

Ezalatt a kicsinyeken is változás történik; napról-napra jobban fejlődnek, a ragadozó fogak meghosszabbodnak, a hallás élesedik s a furcsa gyermek-arcznak redői azon szokásos ránczokká válnak, melyeket a törzs tagjai ember emlékezet óta atyjoktól, nagyapjoktól és őseiktől örökölnek.

A kicsiny, csinos, félénk denevér készen van; bársony puha szőre szépen el van rendezve, a vékony, finom röphártyák könnyen feszülnek ki a lábak között; a család szerint, melyhez tartozik, csodálatos fülekkel és furcsa orral, néha fejdisszszal bir, milyennel egy állat sem dicsekedhetik.

A denevér, ha nőtény, anyjától a gondossággal párosult hűséget, ha pedig him, apjától a vadászati szenvedélyt, népe iránti szeretet s más egyéb polgári erényt örököl. Ami azonban az utolsót illeti, nem mindig valami szelid; mert a denevérek között nemcsak ügyes vadászok vannak, hanem harcziás, vérszomjazó törzsek is, melyek emléksálatok, sőt saját fajrokonai ellen is küzdenek éjnek idején. Vannak családok, mint pl. a furcsa szagláló eszközzel biró hártorré, melyek, ha táplálékban szűkölködnek, vért szomjazva, csendesen, láthatatlanul közelítenek az alvóhoz és egész kéjjel szörpölnek az élet meleg forrásában.

Egész addig, midőn a fiatal denevérek először kelnek szárnyra, a nők teljesen elkülönözve élnek menhelyökön. Mikor már minden gond és vesződség véget ért, mikor a nevelés befejeződött, mikor a kis csapongók a legnagyobb denevérek mesterségét — hátsó lábaikkal háló-szobájuk mennyezetéhez kapaszkodni — már értik és fejjel lefelé az egész napot átaludni tudják: csak ekkor jönnek a férfiak nagy csapatokban a közös szállásra és együtt vonulnak ki a vadászatra.

A denevérek számos fajjal birnak, s vannak közöttük óriások, melyeknek szárnykiterjedése egy és fél méter; de vannak kicsiny, csinos törpék is. Délen néhány faj tartózkodik, melyek gyümölcsessel és növénynyel táplálkoznak; a nálunk honos denevérek kizárólag rovarevők, s fáradhatatlan vadászati szenvedélyük és soha ki nem elégíthető falánkságuk által roppant hasznot hajtának, mert a szántóföldek és mezők éjjeli rombolóit pusztítják.

E röpködőknek néhány faja, alig hogy a nap lement, már előjön, de éjjel felé nyugalomra tér, s csak reggel felé buvik elé, s lehet mondani, hogy a sötétségnek majdnem minden órája más és más csapongót csal ki. Míg a földön csend és nyugalom honol, addig élvezi rövid szabadságát e félénk nép, melynek a nap sugara és az év első fagyának megjelenése véget vet.

A mint a hidegebb napok kezdődnek, elbujnak oduikba s átaluszsza a telet és csak a meleg szellő kelti fel őket. A denevér szintén a tavasz hirnőke, ő is az első farügyvel jelenik meg, az első tavaszi szellővel, a tarka virág-sereggel. Csak-hogy ő nem nappal jó, hanem sötétben, éjjel; félénken, óvatosan röpül elő, észrevétlenül jó ki lakából, s ép oly észrevétlenül mulik el élete is.

Dumas Sándor a gyermekéről.

A párisi gyermekek nagy halandósága arra ösztönzött több nevesebb író és orvost, hogy egy lapot alapítsanak, mely a gyermekek ápolására és egészségügyi érdekeire vonatkozó kérdésekkel foglalkozik. A lap czime: »Le nouveau né« az Ujszülött. E lap egyik számában Dumastól érdekes elmefutatót olvasunk a gyermekekről.

Dumas először is a gyermekek ama fejlődési állapotával foglalkozik, mikor első kérdéseit teszi. Dumas határozottan rosszalja, hogy a gyermek

kérdéseire, mint a szülők rendszeren tenni szokták, konvencionális feleleteket adjanak. vagy pedig megöleljék őket a helyett, hogy válaszolnának kérdéseikre, sőt megtiltsák a kérdezősködést oly ürügy alatt, hogy a dolog nem tartozik rájuk.

Mind a három esetben helytelenül cselekszünk. Mert amint a gyermek kérdezősködni kezd, már ért is. Kétségtelen, hogy az Isten minden gyermekben újra kezdi az embert, mintha azt akarná mondani: Figyeljete meg, tanulmányozzátok, hogy megérthessétek. Minden, amit töletek akarok, minden, amit tölem megtudhattok, ebbe a kis lénybe van zárva.

Nem kell tehát egyéb, csak figyelemmel kísérjük az ember fejlődését, hogy valamit, talán mindent megtudjunk a teremtő és teremtmény közt levő összeköttetéséről. De erre nem gondolnak az emberek. A helyett, hogy a gyermektől tanulnának, arra törekkeznek, hogy beleverjék azt, amiről azt képzelik, hogy tudják.

Próbáljuk meg csak egyszer az ép oly érdekes, mint hasznos tanulmányt; kövessük a gyermeket. Kezdetben azt tapasztaljuk, hogy a gyermek a hozzá legközelebb levő, fekvő tárgyakat veszi figyelembe, vagyis az ugynevezett külső szemléleteket eszközli. Csak később nyilatkozik az érzés; a bölcső ritmikus mozgása, az egyhangú, halk altató dal, a langy meleg vízben való fürdés, a szabadabb mozgás, mindez kellemes érzést kelt a gyermekben, melyet pillantások, eleven mozdulatok, mosolygás által fejez ki; míg az erős zörej, bizonyos szokatlan mozgások, a bizarr vagy szabálytalan alakú tárgyak kellemetlenek neki, vagy félelmet keltenek benne. Ilyenkor behunyja szemét vagy elrejtí fejét annak kebelébe, aki hordozza.

A gyermek tehát különös tulajdonságai szerint itéli meg a tárgyakat. Ezeket látó, halló és tapintó érzékei által ismeri meg ismét (a szaglász érzéke legkésőbbben fejlődik ki benne) s az általuk keltett kellemes vagy kellemetlen érzés szerint osztályozza azokat. Ennek természetes következményeképpen fejlődik ki azután emlékező és összehasonlító képessége, mely megvan a gyermekben, mielőtt egy hangot képes kiejteni. Az összehasonlítás nyilatkozik legelőször gondolatában. Amint füle életre ébred, a kis agy új megfigyeléseket eszközöl. A mama, papa, dada, dudu szó nem jelent a gyermeknél fogalmat, nem jelenti meg előtte az anya, atya, dajka, tej különös tulajdonságait; e szavak csak arra szolgálnak neki, hogy megkülönböztesse egymástól az illető tárgyakat. Ha kérdezzük tőle: hol a mama? egy percig gondolkodik, aztán — kora szerint — tekintetével vagy ujjával anyjára mutat, ha az tudniillik jelen van. Ha nincs jelen, akkor egyideig keresi szemével és nem mutat más személyre. Ép így tesz más általa ismert személyeknél és megnevezéseiknél.

A gyermeknél a legkülönösebb tünetmények egyike az, hogy a tréfás dolgok iránt nagy értelmességet tanusít. Már jó korán nagy és látható érdeklődést mutat bizonyos apróságok iránt, melyeket környezetben lát. Így például igen érdeklődik a szemüveg iránt s az alkalmas pillanatban utána is kap. Ha megkaphatja, nevet rajta; mentől többet teheti, annál nagyobb élvezetet talál benne s maga is iparkodik, hogy föltehesse tulajdonosa orrára. Ha az ő orrára teszik a szemüveget, örül neki s amennyire lehet, ugyanolyan arcvonásokat igyekszik fölvenni. A milyeneket a szemüveg tulajdonosán látott. Mentől jobban fejlődik a gyermek, természetesen annál

inkább gyarapodnak lelki életének csodálatos tünetmenyei.

Szeretik hinni, hogy a gyermek, aki mindent szétrombolni törekszik, kegyetlen. Lafontaine maga is azt hiszi, hogy a gyermekkor nem ismer irgalmat. Ez tévedés. A gyermek nem kegyetlen, nem akar rombolni, csak tudni akar. A dolgok külső alakja nemsokára már nem elég neki. Meg akarja tudni, mi van belül. Attól a percztől kezdve, hogy beszélni tud, de nem magát oktatni, kérdezősködik: miért, hogyan? — Itt kezdődik azoknak felelőssége, akiknek a gyermek kérdéseire válaszolniok kell. Válaszuk a gyermek kérdéseire válaszolniok kell. Válaszuk a legnagyobb hatással van a gyermek fejlődésére. A gyermeknek, amennyire lehet, világos és szabatos feleletet kell adni, mert kegyetlenül erős logikája van és siet valamit megtudni. Valami erős ösztön azt sugja neki, hogy azért van a világon, hogy a miért-et tanulmányozza. Gyakran felelnek kérdéseire kitérőleg, vagy valami balgasággal tömik be a száját. Miért teszik ezt? Mert kényelmesebb, mint azzal a »kölyökkel« vesződni. Attól a percztől kezdve, hogy egy teremtményt a világra hoztunk, nem szabad mást tennünk, mint megmondanunk neki az igazat. Erre azt felelik sokan: Mivel nem ismerjük az igazat, olyan emberekre bizzuk gyermekeinket, akik az igazat ismerik.

Itt kezdődik a hatalom átruházása, mely látzólag előnyére, sajátképen azonban hátrányára van a szülőknek. Az anya, aki gyermeket szült, a nélkül, hogy tudná miért, saját vérét idegen tejjel táplálja, mivel testi állapota és társadalmi állása nem engedi meg neki, hogy anyai kötelességét teljesítse. Egy fizetett idegen gondoskodik testéről. Aztán jönnek a bonok, nevelőnők, tanítók, udvarmesterek, iskola, kolostor, nevelő intézet. Tehát csupa ismét idegen emberek, akik gépiesen közlik a gyermekkel azt, amit maguk is ily módon tanultak. És mindez azért, mert a férj és nő élvezni akarják a szülőség minden jogát s jutalmát, kötelességük teljesítését azonban másra ruhazzák.

Ha a fiú hasonlóan rosszul nevelt, tudatlan társak közt tizenhét éves lett, egy ismeretlen valami megfajtásával kezd foglalkozni, s hogy kíváncsiságát kielégítse, ahhoz fordul, akit előtalál, míg a szülők nem látszanak hallani őt. Azzal ütök el a dolgot: Az ifjuságnak ki kell tombolnia magát. Ha a fiatal ember kitombolta magát, közbelépnek a szülők és megházasítják, amint lehet. Ha azonban időközben felbonthatlan viszonyt kötött, megátkozzák és jajgatva panaszkodnak a »hálátlanság« felett.

A leány rendszeren oly férjhez megy, akinek sem koráról, sem jelleméről, sem erkölcséről vagy egészségéről, előéletéről és hajlamairól bizonyosat nem tud. Ennyiben gondoskodnak a szülők a szívről. És ha valami nagy katasztrófa egyszerre fölfedi a nevelés rothadtságát, akkor nagy a csodálkozás és a jajgatás! Nagy ég! Ki gondolt volna ilyesmit!

Dumas első sorban azt tartja szükségesnek a gyermek nevelésénél, hogy a gyermek szellemi életével behatóan foglalkozzunk, hajlamait és képességeit lelkiismeretesen megvizsgáljuk és célszerűen előmozditsuk. Legsúlyosabb azonban, hogy a szülők a gyermekekkel foglalkozzanak és kérdéseiket a legszorosabb figyelemmel kísérik. Dumas határozottan rosszalja némely szülő azt a szokását, hogy gyermekeit ámitja és valótlan dolgokat mond neki. A gyermek többé-kevésbé értelmes többnyire tudakos, de sohasem fog ostobaságot

mondani, ha előbb nem ámitották, vagy nem hazudtak neki.

Dumas következő szavakkal fejezi be elme-futtatását:

Meg vagyok győződve, hogy a legnagyobb forradalmárok az eszme terén, vagy azok, akik a földet vérrel és könnyel borították, oly gyermekek voltak, akik sokat kérdeztek s akiknek nem válaszolták azt, amit válaszolni kellett volna.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Don Cipriano Maria Kasztró. Ezt a nevet a venezuelai bonyodalom egyszerre ismertté és emlegetetté tette az egész világon. A venezuelai köztársaság elnöke roppant érdekes ember. Megvan benne egy keleti zsarnok kegyetlensége, egy kalandor vakmerősége és egy elsőrendű diplomata ravaszsága. Tudvalevő, hogyan került az elnöki székbe. Az volt az utolsó sikerült forradalom Venezuelában, a többi vérbe fojtotta Kasztró Ciprián. Az elnök ma harminczhat esztendő. — Husz esztendő korában már tizenegy párbaja volt: amolyan délamerikaias mind, aminek nincs vége egy karczolásal. Hat ellenfelét megölte, de neki is vannak emlékei a testén abból az időből. Egy késszurás nyoma a hátán és egy revolvergolyóé a jobb vállán. Mikor diadalmasan bevonult Karakaszbba, egy példátlanul kegyetlen rémuralom borzalma nehezedett a szerencsétlen országra. Az elnök első dolga az volt, hogy összefogdostatott és tömlőczre vetetett minden gyanus embert, összes ellenfeleit, úgy hogy a börtönök zsufolva voltak. Három hét múlva volt az elnök ebédje, a melyről ma is iszonyodva beszélnek még Venezuelában is. Az előkelőbb foglyok közül kétszázat meginvitált az elnök ebédre. Fegyveres katonák kísérték ezeket az elnöki palotába, ahol dusan terített asztal várta őket. Két óra hosszat tartott a lakoma. A végén megjelent az elnök, sorra kezét fogott a vendégeivel és megkérdezte: hogy izlett az ebéd. Természetesen nagyszerűen izlett nekik.

— Akkor nyugodt vagyok, — mondta kegyetlen mosolylyal Don Cipriano Maria Kasztró, — kellemes emlékek távoztok tőlem — a másvilágra.

Ezer katona fogta közre a boldogtalanokat: kikísérte a város szélére és ott halomra lőtte valamennyit. Ez volt az elnök lakomáján az utolsó fogás. Egy ideig szakadatlan tivornyázás volt az új elnök élete, palotájában, a Mira Flores-ben valóságos háremet tartott, de mikor észrevette, hogy a lakosság kezdi megsokallani a dolgot, észbe kapott, kegyetlen és dőzsölő kedvének határt szabott. Öcsese, aki azelőtt Marakaibóban egy belga nagykereskedő-ház alkalmazottja volt: Dingo ur, ma generális a venezuelai hadseregben. Azt tartják róla, hogy nem tartozik a bátyja legmegbízhatóbb hivei közé, pedig elég takaros karriért köszönhet neki.

A seprő. Talán nincs holmi, amelyhez annyi babona fűződne, mint a seprőhöz. Az ország magyar, német, tót, oláh és szerb népe sokat tud a seprőről mondani. Az oláh például szentül meg van győződve, ha az ajtó küszöbére seprőt tesznek vagy kettőt keresztbe raknak: a boszorkány nem tud átlépni rajta. A seprővel megtámasztott ajtó úgy be van csukva, mintha két lakattal zárták volna be. Keresztelő napján elég, ha fordítva támasztanak az ajtóhoz seprőt, a padlóra tett másikat pedig a

keresztszülők lépik át s az ujszülött mentve van a boszorkányvarázstól. Szerencsét hoz az új ház lakójára, ha beköltözéskor kenyeren és són kívül használt seprőt is hoz bele. Az asztalt és a padot azonban nem szabad seprővel tisztítani. A ki teszi: ragadós betegséget kap, a ki pedig az ilyen padra ül: nyavalyatörős lesz. A seprő el is távolítja a betegséget. A görcs megszűnik, ha a beteg nyírfa-seprővel alszik. A fogfájás is elmulik, ha a templom padlására seprőt tesz a beteg s valaki átlép azon. Az egerek kipusztítására nincs jobb mód, mint ha husvét előtt való napon új seprővel seperjük ki a ház szögleteit. A jégesőtől, villámcsapástól s más elemi kártól megszabadul a gazda, ha az eresz alá seprőt szur. A jövőt tudja meg az, a ki éjjelkor, keresztuton vagy páros határkőnél seprőre áll. A kíváncsi hajadon megtudhatja, ki lesz a jövődöbelleje, ha éjjelkor tizenkét lépést hátra lépkedve söpri a szobát. A seprőt hátra kell dobni s gyorsan a tükörbe nézni. Nemcsak a konyha- vagy a szobaseprőnek, de még az istállóseprőnek is megvan a varázsos ereje. Jót tesz a most vásárolt marhának, ha az istállóba először seprőn keresztül lép. A baromfi házhoz szokik, ha seprőn kergetik át. Ha rossz vagy véres tejet ad a tehén: seprőn keresztül kell fejni. Az ijedős lovat meg lehet javítani, ha az istállóból kijövet seprőn ugratjuk keresztül. A veteményes kert végébe dugott seprő segíti a kelkáposzta és a zöldség fejlődését. A vakondok, egér, hörsög elpusztul arról a földről, a melyet a gazdája seprőn lovagol körül.

Hittérítő pofonok. Oroszországban van egy hitfelekezet, melynek körülbelül oly dogmái vannak, mint nálunk a nazarénusoknak: e szektát Saloput-felekezetnek hívják. Egy görög keleti hitű katona ismerve a saloput-felekezetük törvényeit, a mint egy kicsit becsipett, elment közéjük és jobbra-balra pofozta őket. Az arczul csapott szegény emberek törvényeik szerint kénytelenek voltak a másik arcukat is oda nyujtani, s ha ezt elfelejtették tenni, a katona maga figyelmeztette őket rája. Egy év alatt alig volt saloput felekezetű ember az orosz fővárosban, akit el nem vert volna az említett katona. A sok felpofozott között pedig nem akadt egy sem, ki az írás szavait követve, oda ne nyujtotta volna a kellemetlen legyintésre másik arcját is. A napokban aztán a saloputok e nagy ellensége egyszerre áttért az általa üldözött felekezet hitére — annyira megin-dította áldozatainak türelmes állhatatossága.

Óriási fák Turkesztánban. Turkesztán lakosai farombolók voltak s azok is maradtak; de néhány valóban csodálatos magasságu fa mégis megmenekült rombolási dühöktől. E »veterán« fák ugyanis vallásos tisztelet védelme alatt állanak vagy azért, mert valami régi mecset van árnyékukban vagy pedig egy régi szent pihent meg alattuk. A taskendi mecset udvarában van egy tujafa, melynek átmérője két méter s melynek korát ezer évre teszik. A ki Turkesztánban utazik, sokszor talál utjában ruha-foszlanokkal beaggatott fákat; ezek mind ilyen szent fák s a muzulmánok ősi szokás szerint, ha elmennek mellettük, ruháikról letépnek egy darabot s azt az ágakra függesztik. Vannak 5—6 méter átmérőjű óriási eperfák is. Samarkand közelében van egy platán, melynek átmérője két méter; egy más platán kilenczedfél méter átmérőjű. A mohamedán lakosok szerint e fák a negyedik kalifa idejéből származtak, 650 évvel időszámításunk után.

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

A rejtelmes sziget.

Regény. Irta: Verne Gyula, átdolgozta: Szász Károly.

(Folytatás.)

A köd azonban nemsokára ismét felszállott; s most már világosan kitűnt a tengercsatornán túl a nagyobb sziget. Miután kis puszta szigetöket, melyen állottak, egészen bejárták már a kereséssel, nem maradt más reménység, minthogy az elveszettet a nagyobb szigeten kezdjék keresni. De mikép menni át oda, a dagályban levő tengeren, a csatorna sodró áráján át, minden hajó, csónak, sőt egy szál deszka nélkül.

Nab, a néger szolga, kit ura eltűnése legjobban kétségbeejtett, ösztöntől hajtva a sebes árba vetette magát, s kezdett átuszni rajta. Hiába kiáltottak utána társai, nem hallgatott rájuk s csakhamar eltűnt a hullámok közt, melyeket fekete válláival s izmos karjaival erőteljesen szegdedt. A víz ereje erősen lecsapta, de azért bátran és fáradatlanul uszott a tulpart felé. A hirlapíró is követni akarta. De Pencroff, a tengerész visszatartotta. »Várják el«, mondta, »az apályt, akkor e keskeny tengerág sekélyebb lesz, s veszélytelenül átmehetnek, talán át is gázolhatnak valamennyien.«

A éj a legnagyobb nyugtalanság közt telt el. Tűzet nem tudtak gyújtani, mert a köves kis szigeten fának nyoma sem volt. Reggelre azonban bekövetkezett az apály. A part mindkét oldalon sokkal beljebb húzódott, s csak néhány öl szélességű csatorna maradt. Levetkőztek s fejükre kötve ruháikat, a vízbe mentek. Sehol sem volt mélyebb öt lábnál s egyedül a fiatal Harbert szorult uszásra; ő pedig úgy uszott, mint a hal. A többiek gázolva mentek át s értek el a nagyobb szigetre.

Ennek a kis szigetke felőli partja nagy hajlású öblöt képezett, mely délfelé hegyes alakú sziklás földnyelvben végződött, magas granit-szirtekkel, alján pedig köves fővénnyel, minden tenyészlet nélkül, észak felé azonban nagyobb ivben kanyarult ki, s emelkedett terrász-alakban fokozódó fensikot alkotott, melynek alsó sora szintén meredek és tenyészlet nélküli sziklapart volt, de felső fokán, a tulajdonképeni fensikon, hatalmas fák koronája díszlett. Ez erdő jó messzire terült befelé a szigetbe, s túl rajta magas, kupalaku sziklacsucs emelkedett, valószínűleg a sziget legmagasb pontja, ragyogva a rásütő nap sugaraiban.

Ez volt az első kép, melyet hajótörtjeink magoknak alkothattak a tenger ama szigetéről, melyre őket a véletlen vetette — s melyre, Isten tudja mennyi időre, számúzve valának!

Most tehát itt kelle folytatniok a keresést, melyet a hű szolga, Nab, már meg is indított elöttök.

A hirlapíró azonnal maga is keresésre indult; Harbert is követni akarta. De Pencroff visszatartá, hogy míg azok ketten az elveszettet keresik, ők meg keressenek fát, valami enivalót, mert első éhségüket csak holmi hitvány kagylóval csillapíthatták, s végre valami barlangot, ahol legalább a következő éjszakára meghuzhassák magukat. A teendőket, mindnyájuk javára, meg kelle osztani maguk között.

A part is csak köves volt, itt-ott fölmeredő sziklakkal, majd szétszórt kavicsokkal, melyek közt az apály megint csak kagylókat hagyott hátra. Nem levén miből válogatni, abból laktak jól; de a lithodom (e hosszukás, két teknőjű kagyló) természetből fűszerezett husa, sajátságos borsos ízével, míg éhüket elvette, annál szomjasabbá tette őket. S még eddig édes vízre nem bukkantak sehol. Keresésüket e részben jutalmazta legelőször siker. Két magas sziklafal közt, mely mederben, jókora nagyságu patakot találtak, mely ezuttal édesvizű volt, nem térvén még vissza a dagály, mely bele hajtja a tenger keserű sós vizét. S amint e folyó medrén fölebb hatoltak, nemsokára egy tágas nyílású barlangot is találtak, mely belsejében többfelé ágazva, négy-öt fülkéből álló egész lakosztályllyal kínálkozott a hajótört társaságnak. A sziklaoldalban pedig tömérdek tengeri madárfészekre akadtak, melyek zsákmánya — tojásban és kismadarban — a kagylónál valamivel táplálóból eledelre is nyújtott kilátást.

Most már csak a tüzelőszerben szenvedtek hiányt. Lehetetlen, hogy a szigeten az is bővében található ne legyen. Ahol édes víz és madarak vannak, ott fának is kell lenni.

S csakugyan, a fensik távobbi részében épen nincs hiánya a fának, sőt erdőségek terülnek el. Csakhogy az odajuthatás a lábnak nem látszott oly könnyűnek mint a szemnek. A talaj mindenütt sziklás volt s a kötőrmelék között, még ahol lapos volt is, nehezen lehetett belebb hatolni. Legczélszerűbbnek látszott a patak mentén haladni fölfelé, minthogy annak mélyen a sziklák közé bevágott medre, a víz folyásán kívül elég száraz helyet is nyújtott az előhaladásra. És csakugyan fölebb hatolva a folyam mentén, alig félóra múlva a víz egy kanyarulatához értek, melyen túl a sziklás meder a legszebb zöld, erdős tájjá változott. A fák a forró öv tobozos (fenyű-nemű) osztályához tartoztak s mint ős erdőben szokott, tömérdek kidült száraz fa is volt közöttük, melyek közül könnyű volt akár mennyi tüzelőszert szedni össze. De épen mivel száraz volt, előre lehetett látni, hogy gyorsan is fog égni s kevés mennyiség nem lesz elég belőle. Mikép fogják azt nagyobb mennyiségben barlangjokba szállítani, hogy jó fűtött szobára várhassák társaikat?

Ezalatt a dagály visszatért s a folyam fölfelé özönlött. El kelle várniok, míg az apály visszatértevel ismét lefelé foly s szállító eszközül fog szolgálni. A közidőt arra használták föl, hogy nagyobb mennyiségű száraz fát csomagokba kötöztek gyöngye galyakkal és a csomagokat a folyó partjához hurczolták. Maradt amellet idejük nézelődni is s megismerkedni új lakozásuk helyének tenyészetével s állati életével. Még eddigelé nemcsak emberi élet semmi nyomát nem találtak, de még emlős állatokat sem. A madarak ezrei voltak a legmagasb rendű lények körülöttük. Egy nagy csoport madárban valódi galambokra, az ugynevezett kőszáli galambra találtak, melynek husa is, tojása is, amely izes, ép oly tápláló eledelt ígért. Csak tűzők legyen!

De a tűzhöz nem elég a fa: abból volt már elég s a visszatérő patak a legkényelmesebben épen barlangjok bejáratáig vitte le, csak ki kellett ott horgászniok. De azt még meg is kellett gyújtani

tudni. S Pencroff, a tengerész, ámbár — mint nagy pipás — soha sem volt gyufa nélkül, most vagy elvesztette, vagy talán eldobta magától gyufadobozát s hiába kereste mindenütt. Nem tudtak kigyujtani. Ott hevert a halom fa, de egy szikrát nem voltak képesek előidézni!

A tűz kérdését el kelle napolni, míg a többiek is visszaérkeznek; azoknál vagy akad valami tűzszerszám, vagy más uton-módon sikerül tüzet gerjeszteniök. A helyett Pencroff az után látott, hogy barlangjukat, melyet — az ily sziklamenetek szokott nevéhez képest — »Kémény« nek nevezett el, valamennyire lakályossá tegye, mivel előre látható volt, hogy egyelőre legalább, jó darabig ez lesz az egész számüzött társaság lakóhelye. E végből az egymásból elágazó üregek egyikét, melynek fölfelé is nyílása volt, hol a füst szabadon kimehetett (ha majd lesz tűzők), konyhának kiválasztotta és fagyalakkal elrekesztette a többitől, hogy ezekbe a füst be ne hatolhasson; egy másik üregben ismét. kövekből ülőhelyeket, homokból s fővényből fekhelyeket rendezett be, melyeket szintén galyakkal borított be, mik derekaljul szolgáljanak.

E munkálkodások közt, beszélgetve és reménykedve, jól elhaladt a nap s ideje lett volna, hogy Nab és a reporter visszaérkezzenek. Harbert különösen nyugtalan volt miattok s mindegyre ki-kiszaladt a »kémény« ből, hogy érkeztöket lesse. Hiába. Valószínűleg messze lementek a part mentében (mert hisz a sziget belsejében nem is kereshették az elvesztett nyomait) s aligha értek még czélt. Harbert tehát ismét meg ismét csak visszatért barátjához a kémény belsejébe, hogy felóra mulva ismét kipillantson a késedelmezők elébe.

E közben a nap nagyobb része eltelt s Nab és a reporter még sem érkezett vissza. Végre hat óra felé a fiatal Harbert, aki egy magaslatra mászott fel, megpillantotta őket. Fájdalom, csak magok voltak! S Harbert szomoruan győződött meg, hogy a keresett barátot nem találták fel.

Intett nekik s oda jöttek. Levert volt mind a kettő, kimerülve, kevésbé a fáradság, mint az a fölötti elkedvetlenkedés miatt, hogy hiába fáradtak.

Spilett Gedeon kimerülten éhségtől-fáradságtól egy kőre ült le s idő kellett neki, míg annyira magához tér, hogy elbeszélhesse, merre jártak. Majd 8 mértföldnyi vonalon jártak be a partot; de sehol semmi nyomára nem akadtak sem a mérnöknek, sem a kutyának.

Szegény Nab, kisirt szemekkel integetett az elbeszéléshez; de annak végén felugrott s ég felé emelve jobbát, kiáltá:

— Nem! Nem! Uram nem halt meg, nem vészett el! Olyan ember, elveszni! Meglássák, akárhol van: visszajő! Ő rajta, ismerem én jól, nem fog ki semmi!

Most Pencroff és Harbert megmutogatták a kémény minden részét ujonnan érkezett társaiknak; aztán enni adtak nekik, amijök volt; kagylókat és madártojást; de ez utóbbiakat még meg is kellett volna sütni — s tűzők nincs.

A hirlapiró zsebében történetesen sikerült egyetlen szál gyufát találni. Száraz leveleket dörzsöltek össze, hogy tapló helyett könnyen tüzet fogjon, nehogy egy szál gyufa ok nélkül lobbanjon el. Nagy ügyességgel sikerült lángot élesztieniök. A fiatal Harbert vagy husz-harmincz madártojást hozott magával s azokat sütni kezdték a parázsban. Eza-

latt, míg a szerecsen sötét és kétségbeesett hallgatásban ült, a hirlapiró elbeszélte, hol jártak s hogy semmi nyomot sem találtak sem elveszett barátjokról, sem kutyájáról.

Igy telt el a nap, e szomorú márczius 25-ike. Aznap már nem indulhattak új keresésre; s bármily kedvetlenül is, a kéményben kelle maradniok. Ott jó tüzet gyujtottak s körüle heveredve igyekeztek elaludni. Harbert s a hirlapiró csöndesen aludtak; a tengerész fel szemmel aludt, féllal a tüzet őrizte, melyet folyvást táplált, hogy ki ne aludjék. Csak a szegény Nab nem birta lehunyni szemét kétségbeesésében ura elveszte fölött.

Ötödik fejezet.

Nab maga folytatja a keresést.

Reggel, mire a többiek fölszedelőzködtek, a hű szolgálja már ismét keresésre indult.

El levén határozva már előtte való este, hogy egyelőre a kéményt tartják meg lakásul, s mielőtt a sziget belsejébe kirándulást vagy »fölfedező utazást« tennének, a part minden részét átvizsgálják, a hol hajótörések katasztrófája történt, ha netalán Smith Cyrusnak valami nyomára akadnának (s e reménnyel, mint láttuk, legalább a jó Nab egyáltalában nem is akart még fölhagyni): — ennél fogva Nab már előre kijelentette, hogy ő hajnalban ismét a keresésre indul s annyi ételmet (a kagylókból) fog vinni magával, hogy szükség esetében éjszakára is kimaradhasson, őt tehát ne is várják, míg urát föl nem találja, vagy róla legalább valami hirt nem hozhat.

A többiek e szerint épen nem csodálkoztak, mikor felébredvén, Nabot nem találták a kéményben, magok között.

Mikor megreggeliztek, — ismét csak néhány tojással — a napi teendőket kelle beosztaniok. Ezuttal Spilett Gedeon, a hirlapiró volt a barlangban maradandó, részint, hogy a tüzet ébren tartsa, részint, ha netalán Nab segélyért vissza találna térni. Pencroff, a tengerész, fiatal gazdájával vadászatra indult. Puskájuk ugyan nem volt (nem is volt az egész társaságnak a rajta levő ruháján kívül egyebe, még csak egy zsebkése sem, mert mindent elszórtak volt maguktól, hogy a sülyedő léghajót a legparányibb tulysulytól is megszabadítsák; csak Spilettnek maradt a zsebében az órája, meg egy kis jegyzőkönyvecskéje, azok is talán feledékenységből); de azért biztak magukhoz, hogy egy vagy más uton valami zsákmányhoz jutnak.

Amint az erdőhöz értek, Pencroff két egyenes fenyőágot letört, azt tüleveleitől s apróbb galyaitól megszabadították s egy sziklán, a mennyire lehetett, meghegyesítették. Ezek lándzsácul voltak szolgálándók. A mellett a zsebeiket kerek és hegyes kövekkel megtöltötték, hogy kéznél legyen, amivel dobhassanak.

Ámbár eddigelé madárnál magasabb rendű állatot a szigeteken nem láttak, azért remélték, hogy pecsenyének hiányában nem lesznek, csak kézre tudják keríteni

E reményökben, amint az erdőbe belebb hatoltak, nem is csalódtak.

(Folyt. köv.)

A válóper.

A »Kitartás« eredeti tárczája. Irta: Turesányi Vilmos.

A nap már lenyugodott. A nyugoti láthatárról azok a hosszú aranyos sávok is egymásután eltűnkedtek és a tikkasztó levegőn végigsuhanó hűs szellő megremegtette az akáczfáknak virágterhes lombjait.

A földeket megmunkáló gazdák és napszámósok kisebb-nagyobb csoportokban mindenfelől hazafelé igyekeztek.

Még csak Erős Mihály nem tette vállára kapáját és anyósával együtt serényen igyekezett a megkezdett sorokon végigmenni.

— Csak nem akarjátok az éjszakát is itt tölteni?! — tréfálkozott az arra menők egyike.

Az özvegyasszony gyorsan visszafordult és kapájára támaszkodva kihívó kötekedéssel odafelelt neki:

— Egy álló hétig se mennél el mellőlem, hacsak akarnálak!

Volt is valami igazság ebben a feleletben. Sütő Borcsa nem úgy nézett ki, mint akinek már csak a lemondás volna osztályrésze. Az évek még nem vontak barázdákat a homlokára, a munkától kipirult arca pedig oly üde és tiszta volt, akár egy leányé. Büszkén, öntudatosan állott, mint aki nagyon is ismerte értékét és a munka közben majdnem a térdekig felhuzott szoknyája sejteti engedé testalkatának remek arányosságát, ami a leszálló est szürkületében elmosódott alakját még kívánatosabbá tette. Villogó szemei pajkosan tapadtak a tréfálkozó legényre, aki, nem tudva szavakat találni, zavarodottan utjára fordult.

Borcsa hangosan elnevetet magát, azután pedig sietve folytatta munkáját . . .

Mire a megkezdett soroknak a végére értek, a csillagok is kigyultak és a hold halovány fénye, mint valami lengő fehér fátyol, végig terült a határon.

— Menjünk haza — szólt a férfi, miközben izzadt homlokát letörülte és lassu léptekkel az ut felé tartott. Az asszony utána indult. Utjuk az erdőn át vezetett. A ringó fák árnyékai sötétlen hullámzottak a holdvilágos uton.

De alig mentek egy pár lépést, a férfi meglassította járását, majd megállt és leült a földre, hogy csizmájából a munkaközben becsuszott földet kirázza, mert horzsolni kezdte a lábát.

Az asszony elébe állott és egy ideig némán nézte a földön ülőt. Egyszerre csak maga is hirtelen melléje ült és átkarolta. Mihály meglepetten hagyta abba a munkáját.

— Mi lelte?! — kérdezte csodálkozva anyósától.

Az asszony nem felelt, hanem annál szorosabban magához ölelte a férfit, aki csak most kezdte megérteni viselkedését.

— Ne bomoljon, mire való ez?! — mondta és szabadulni igyekezett az asszony karjaiból.

— Szeretlek! — suttogta Borcsa és szenvedélyesen össze-vissza csókolta a férfit, aki egyre gyöngébben védekezett ellene, mert a szenvedély ezen váratlan kitörése annyira megzavarta gondolkozási képességét, hogy kábultan engedett a tagjaiban előmlő kéjes érzésnek. A vére forrni kezdett.

A lombokon átszűrődő hold sugarai megvilágították az asszonynak izgalomtól felhevült szép arcát, melyre most az est titokzatos varázsa minden gyönyörét ráhintette. Ragyogó szemeiből epedő vágyakozás tükröződött vissza.

A férfit is elfogta a vágy ellentállhatlan hatalma. Az akaraterő utolsó szikrája is kihamvadt belőle és egyszerre elfelejtetett vele mindent. Ajkai odatapadtak azokhoz a sóvárgó üde ajkakhoz és az asszony, a kéjtől remegve, lehunyta szemeit, hogy teljesen átengedje magát a férfi akaratának.

Ebben a pillanatban megkondult a falu templomának harangja. Mihály ijedten feleszmélve, kibocsájtotta karjaiból az asszonyt és keresztet vetve magára, felugrott a földről. Borcsa azonban még mindig mozdulatlanul feküdt a földön.

— Menjünk haza! — sürgette Mihály.

— Ne menj még, ülj ide mellém, — kérte őt Borcsa.

— Most is csak az Isten mentett meg a büntől, hogy megszólaltatta a harangot.

Erre az asszony hirtelen felkelt.

— Mi bűn van abban, hogy szeretlek?! — mondta vissza indulatosan.

— A maga lánya az én feleségem!

— Bár soh'se lett volna az!

— Mire való beszéd ez? — veté oda kedvetlenül a férfi és elindult.

Nem beszélhetek tovább, mert emberekkel találkoztak, akik egyik keresztutáról szintén a faluba tartottak.

Amint hazaértek, az özvegy szobájába zárkózott, anélkül, hogy leányára rá is nézett volna.

Julis meglepődve férjéhez fordult, hogy anyja viselkedésének okát megtudhassa tőle. Mihály azonban kitérőleg válaszolt és lefekvés után is csak annyit mondott neki, hogy másnap a falu szélén áll házába átköltözködik.

A fiatal asszonynak nem volt inyére ez az elhatározás és ellenkezett az urával, hogy ő bizony holmi apró czivakodás végett nem válik meg az anyjától

— Akkor magam megyek, — mondta a férfi daczosan és ezzel vége szakadt a szóváltásnak.

Másnap reggel a férfi csomagolni kezdte a holmiját és mikor elkészült vele, oda fordult a feleségéhez.

— Gyere velem, Julis!

— Nem megyek, nem hagyom el az anyámat — felelte az asszony durezza.

— Legyen úgy, — mondta a férfi és kilépett a kapun.

Julis egy ideig utána bámult, de mikor látta, hogy még vissza sem fordul, felkereste anyját és sirva mesélte el a történeteket.

— Ne busulj érte, nem hozzád való ember; az ilyentől jobb mennél előbb szabadulni. Megélünk mi nélküle is.

A fiatal asszony nem felelt semmit, csak csendesen sirdogált maga elé. — — — — —

Azóta elmúlt a nyár. A hideg őszi szélről összekavart szürke felhők oly alacsonyan usztak az égbolton, majd hogy a házak kéményeit surolták. A lombtalan fák nyihogva hajlongtak ide s tova és az időnként megeredő esőtől nagy tócsák képződtek a falu egyetlen széles utcáján. Az emberek is behuzódtak a házakba és a gazdasági eszközök javításával töltötték idejüket.

Az egyetlen látható élő lény a falu vendéglőse volt. A korcsma ajtójának küszöbéről unottan nézte a néptelen utcát. Azért a vendégért, aki bent ült, bátran is tehetett. A sirásó volt. Csendes öreg ember. Valami kis keresethez jutott, hát betért kissé meg-

pihenni ebben a lucskos időben, mert lábai nem igen bírták. Kis vártatva a harangozó is oda került. Egy személyben a falu kézbesítője is ő volt. Nem igen akadt dolga, tehát kényelmesen viselhette mind a két hivatalát. Egy darabig a kocsmárossal beszélgetett. Szidták az időt, panaszkodtak a nagy drágaságra.

— No de adjon egy kis italt, — mondta, mire kifogytak a beszédből és oda telepedett a sirásó mellé.

— Jó napot, szomszéd! — köszöntötte.

— Adjon Isten neked is, — felelte a sirásó, azután mindketten szótlanul kibámultak az ablakon, melyre a lecsurgó esővíz egymásután vonta a bárázdákat.

Ugyanekkor Erős Mihály sietve ment el az ablak előtt.

— Irást viszek neki, — törte meg a csendet a harangozó — törvénybe hívják őket.

A sirásó egyet bölintott deres fejével, de nem szólt semmit.

— Válnak! — kezdte újra az előbbi.

— Az, — felelte az öreg, közben nagyokat húzva szürcsögő pipájából.

— Minek is vette el, mikor már az anyja sem a legjobbak közé tartozott és még most is megakad a szeme a legényen. — folytatta a harangozó.

— Nem az a hiba.

— Hát akkor min akadtak fel?

— Borcsa van köztük.

— Honnan tudja?

— Láttam a Mihály házából kimenni.

— Ne mondja!

— Ugy van!

— Mi lesz ennek a vége?!

— Ne fájjon tőle a feje.

Ismét megszokta a beszéd fonala. A harangozó még egy ideig kinézett az ablakon, azután pedig kiitta pálinkáját és halkán köszöntve távozott...

Mikor Julis az idézést átvette, nagy nyugtalanság vett rajta erőt. Arra nem is gondolt eddig, hogy a törvény elé kell mennie. Az anyja jóformán a tudta nélkül végezett mindent. Ő vele is aláíratott ugyan valami irást, de annak jelentőségét egyszerű eszével meg nem értette. Azt pedig már számtalanszor megbánta, hogy nem követte férjét, de mind-egyedül mégis remélte, hogy valamiképp összekerül vele, hisz szerették egymást.

Mit tévő legyen most? Nem tudott magának tanácsot adni. A félelem mindjobban erőt vett rajta és kínzó sejtelmek gyötörték, hogy férjét örökre elvesztette. Mindenre visszagondolt, ami azóta történt, de csak önmagát vádolhatta, hogy eddig jutott.

Kétségbeesésében össze-vissza járta az egész házat, de sehol sem találta helyét. Végre is elhagyta magát, hogy férjéhez megy és addig fog neki könyörögni, míg magához fogadja. Ez volt az egyetlen mentő gondolata és nyomban meg is valósította, mert anyja épen nem volt otthon. Mintha valami bünt menne elkövetni, úgy ossant ki a kapun. Kezét hevesen dobogó szívére nyomva majdnem futott a néptelen utcán végig, míg csak urának házához ért. Ott azonban teljesen elhagyta bátorsága. A házzal szemben levő nagy eperfa árnyékába húzódott, hogy kissé lecsendesüljön nagy izgatottsága.

Épen arra szánta magát, hogy belépjen urához, midőn megnyílt az ajtó és legnagyobb meglepetésére anyját látta kilépni urával.

Ösztönszerűleg beljebb húzódott a fa árnyékába. Anyjának heves, de halk beszédét meg nem érthette. A férfi azonban hangosan felelt vissza.

— Ha el is válok Julistól — mondá — az én utam nem fog a maga portájához vezetni.

— Vigyázz, Mihály, hogy meg ne bánjad, amit mondtál! — fenyegetődött az asszony, de Mihály akkorára már befordult az ajtón.

Amint Julis ezt a párbeszédet meghallotta, lefelől is valami különös undor fogta el anyja ellen, azután pedig a félelem, hogy anyja előtte érhet haza és kérdőre vonja elmaradása miatt. Ijedten elsielt a fák árnyékában az ellenkező irányba és a lehető legnagyobb gyorsasággal a kertek alatt haza iramodott.

Oththon azonban egyszerre teljesen nyugodt, szinte közönyös lett. Kezdte megérteni mindazt, ami vele eddig történt. Meggyújtotta a lámpát mialatt véletlenül a tükörbe nézett. Keserűen felkaczagott, mikor sápadt arcát, karikás szemeit meglátta benne. Gondolatait azonban nem szöhetette tovább, mert anyja is megérkezett. A fiatal asszony fürkésző tekintettel végig nézett rajta, azután pedig egész közömbösen megszólította.

— Hol volt édes anyám? — mialatt élesen a szemébe nézett.

— A szomszédban elbeszélgettem — felelte Borcsa kitérőleg és elfordult tőle, mert nem bírta kiállani tekintetét.

Julis nem kérdezősködött tovább. Anyjának hazugsága az utolsó kétségét is eloszlatta. Egy ideig csak nézte, amint tett-vett a szobában. Nézte karcsu termetét, telt idomait, ruganyos mozgékonyosságát és üdeségét. Majd önkéntelenül saját magát kezdte vele összehasonlítani.

Anyja fejlettebb, és kissé szemérmetlen kacér-ságával kívánatosabb volt ugyan nálánál, de saját magát mégis szebbnek találta.

Ez az eredmény meglegedett mosolyt csalt ajkaira, de egyben égő pir borította arcát a hozzá tapadó gondolatok folytán. Lehajtott a fejét és kezébe temette arcát. Midőn újra felnézett anyjára, szívében nem volt semmi többé a gyermeki szeretet és tiszteletből, szemeiből pedig gyűlölettel vegyült keserűség tükröződött vissza. Nem volt ez anyja neki többé, hanem vetélytársa, kivel tulajdon férje birtokáért harcolnia kell. Bár tudta, hogy mit fog tenni, mégis sajnálta most már, hogy be nem lépett férjéhez. Ugy érezte, hogy eddig sem az anyja iránti szeretet tartotta őt vissza férjétől, ahová bármikor szabadon mehetett volna, de anyjának hazug okoskodása. Eszébe jutott minden szava és arcába szökött a vér, ha rá gondolt arra, hogy mi célja volt anyjának vele, midőn a válóperbe belekeverte.

Eddig úgy volt, hogy nem megy el az első tárgyalásra, de most másképp határozott.

— Édes anyám — kezdte, — holnap elmegyek a törvénybe.

Az asszony meglepetten visszafordult és gyanakodva nézte leánya nyugodt, határozott arcát.

— Mi jutott az eszedbe? — kérdezte kíváncsian.

— Beszélni akarok Mihályval!

— Talán már megsajnálta, hogy jó dolgod van?

— Nem, de nem akarom, hogy az emberek engemet tartsanak hibásnak.

— Ki mondja azt?

— Aki nem tudja, hogy mi volt köztünk.

— Tudja azt már az egész falu, de ha másképp volna is, nem használna semmit.

— Mégis elmegyek, mert nem akarom, hogy hazugság válasszon el bennünket, — felelte a leány és anyjának minden további lebeszélése kárba vészett.

El is ment a bírósághoz. Ott egy szögletben csendesen meghúzódott, míg rákerül a sor. Mihály egy csomó parasztember között állva beszélgetett, és észre sem vette feleségének megérkeztét, csak mikor a bíró elé szólították.

Julis kíváncsian végig nézett rajta, de azon a helyen, ahol voltak, nem volt bátorsága hozzászólni, pedig meglátszott rajta, hogy akart valamit kérdezni tőle.

A bíró meglehetősen koros ember volt már. Előbb komoly kutató pillantást vetett a válni akaró házaspárra, azután az asszonyhoz fordult.

— Mondja csak meg nekem, — kérdezte őt — miért akar elválni az urától?

— Ő hagyott el engemet, nem én őt — felelte az asszony halkán.

A bíró kérdőleg a férfira nézett

— Mi baja volt az asszonynyal?

— Semmi.

— De hát akkor mi okból hagyta el?

— Hát kérem a tekintetes urat, megvallom az igazat — szölt Mihály nagyot sóhajtva — az anyósom van köztünk, annak tértem én ki.

— Talán nem szívelte magát?

— Épen az volt a baj, hogy nagyon is utánam vetette magát. Nem maradhattam tőle!

— És maga mért nem követte férjét? — kérdezte az asszonyt.

— Elmegyek én vele most már akár a világ végére is — felelte az asszony, mialatt egészen férje mellé húzódott.

— A bíró mosolyogva nézett rájuk.

— Menjenek haza! — mondta és egy más iratsomó után nyult.

Alighogy kifordultak a szobából, a menyecske férjének karjába kapaszkodott és könyező szép szemeit rávetve félénken kérte őt.

— Ugy-e, Mihály, magával mehetek?

— Igen — felelte a férfi, és kérges tenyerével gyöngéden végig simította feleségének halovány arcát.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Doór Ferencz, Alsó-rpás, 6 korona 75 fillért; Pekurár Simon, Soborsin, 9 korona 80 fillért; Dietz Antal, Gyulafalva, 12 korona 32 fillért; Máté Kertész Mihály, Uj-Székely, 19 kor. 74 fillért; Szathmáry Károly, Uj-Arad, 25 korona 51 fillért; Vécsei Frigyes, Budapest, 28 korona 76 fillért; Puha József, Budapest, 12 korona 80 fillért; Horváth István, Budapest, 30 korona 26 fillért; Csikesz Géza, Budapest, 16 korona 10 fillért; Proksch Jakab, S.-A.-Ujhely, 35 korona 83 fillért; Szeikó János, Murány-Hosszurét, 36 korona 58 fillért; Deák R. József, Nagy-Becskerek, 47 korona 62 fillért; Tankó István, Eger, 49 korona 20 fillért; Lancsa János, Miskolcz, 71 korona 80 fillért; Bene János, Kassa, 92 korona 83 fillért köszönettel nyugtázzuk, megfelelően elszámoltuk. — Gottvald Ede, Marosvásárhely június, július és augusztus hónapokra; Varga Márton, Tószeg, augusztus, szeptember, október, november, december és január hónapokra; Gálffy László, Kassa, szeptember és október hónapokra; Czifrik András, Lőrinczi, október és november hónapokra; Müller

József, Sásd, október, november és december hónapokra; Kakuszy Antal, Karánsebes, december hónapra; Perényi János, Temesvár, december hónapra; Flasch József, Vasvár, december hónapra; özv. Krajcz Jánosné, Kövi, december és január hónapokra; Balta József, Szombathely, december és január hónapokra; Kiss Gábor, Kisbocskó, december és január hónapokra; Elbl Károly, Kőbánya, december és január hónapokra; Kondrát József, Szombathely, december, január és február hónapokra; Oláh Liba János, Jászberény, december, január és február hónapokra; Zs Nagy János, Macs, január, február és márczius hónapokra; Papp Dénes, Török-Szt-Miklós, január, február és márczius hónapokra könyveltük.

Felelős szerkesztő: Turtsányi Vilmos.

Egyesületünk fogorvosa

Dr. Rajman Kálmán

(Budapest József-körut 45. szám alatt)

Egyesületünk tagjait 50% engedménnyel gyógykezel.

TANKÖNYV

A VASUTI ALTISZTI KÉPESÍTÉSHEZ.

TARTALMA: I. Történelem.

II. Földrajz.

III. Természettan.

IV. Számtan.

V. Mértan.

Irta: **KERTÉSZ ÁRMIN.**

m. kir. áll. vasuti hivatalnok.

A könyv megrendelhető szerzőnél. Budapest, Dohány-
uteza 28. sz. és lapunk kiadóhivatalában.

Bolti ára 2 korona 20 fillér.

A »Kitartás« tagjai és előfizetői megrendelhetik kiadóhivatalunk utján 1 korona 60 fillér kedvezményes árban.

POLGÁR SÁNDOR

orvosi mű- és kötszerésznél
Budapest, VII. Erzsébet-körut 50

legjutányosabban beszerezhetők legjobb találmányu sérvkötők, összes betegápolási eszközök és köt-szerek, Haskötők, egyenestartók, orthopaediai fűzők és járógépek, valamint műiáb és műkéz saját műhelyében a legpontosabban készül.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Fenti címre ügyelni tessek.

Egyesületünk tagjal ezen hirdetés előmutatása tén 10% engedményben részesülnek.

Buschmann F könyvnyomdája, Budapest (Harisch-Bazár).